

Roger Federer (1981-)

**„Je milé být důležitý,
ale ještě důležitější je být milý“
aneb**

**Příběh tenisového šampióna jako
„globální celebrity s lidskou tváří“**

Tomáš Vojáček

Je neděle 16. listopadu 2014 a tenisový svět upíná svůj zrak do Londýna. V O2 aréně na břehu Temže vládne zvláštní atmosféra. Schyluje se tu totiž k odvetě za červencové wimbledonské finále, v němž neotřesitelná světová jednička a nejlepší tenista současnosti Novak Djokovič,²⁰² v úchvatné pětisetové bitvě udolal nejslavnějšího a nejúspěšnějšího tenistu všech dob – sedmnáctinásobného grandslamového šampióna Rogera Federera. Federerovi, miláčkovi nejen britského publika a držiteli nespočtu tenisových rekordů, se sice ani po dvouletém půstu na londýnské trávě nepodařilo vybojovat osmnáctý grandslamový titul kariéry, svým vystoupením ale nadchnul svět, ostatně tak, jako to za svou dlouhou kariéru dokázal už mnohokrát. Tentokrát bylo ale nadšení, které se u fanoušků švýcarského elegána právě v předvečer finále Turnaje mistrů, závěrečného podniku tenisové sezony, kde se tradičně utkává osm nejlepších hráčů světa, přeci jen silnější.

V posledních letech se přitom zdálo, jako by Federerovi obdivovatelé ztráceli víru v jeho tenisové schopnosti a umění a podléhali hlasu sportovních publicistů a komentátorů, neustále opakujících tu stejnou písničku: „Roger Federer je ve svých dvaatřiceti letech dávno za zenitem. Nemá na to, aby soupeřil s rivaly, jako je Novak Djokovič a Rafael

---

²⁰² Novak Djokovič (narozen 29. květen 1987) – držitel dvanácti grandslamových titulů, považovaný mnohými za nejlepšího hráče současnosti – je od Wimbledonu 2014 podruhé v kariéře světovou jedničkou. Od nástupu na profesionální okruh v roce 2003 patří mezi úhlavní rivaly Rogera Federera a spekuluje se o tom, zda překoná jeho 17 grandslamových titulů.

Nadal.²⁰³ Už nikdy nevyhraje grandslam²⁰⁴ a o návratu na tenisový trůn si může nechat jen zdát. “O to větší překvapení bylo, když se podceňovaný švýcarský virtuóz v milovaném *All England Clubu* naladil na vítěznou notu a v úspěšném tažení pokračoval i na betonových dvorcích ve Spojených státech, jež zakončil postupem do semifinále na *US Open*. Na podzim přidal titul z turnaje v Šanghaji i z domovské Basileje, a když pak na turnaji mistrů postoupil do finále, novináři i fanoušci dokázali stěží uvěřit, že se podceňovaný třicátník může co nevidět stát nejstarší světovou jedničkou v „open éře“.²⁰⁵ Vidina Rogera Federera bořícího Djokovičův tenisový trůn, představa, která se o rok dříve – když se kvůli zranění zad s turnaji loučil už v prvních kolech a po více než deseti letech poprvé málem vypadl z první světové desítky a dokonce se spekulovalo o tom, že co nevidět ukončí kariéru – zdála zcela nemožnou, vyvolávala mezi miliony jeho fanoušků doslova šílenství.

Atmosféra finálového nedělního večera v O2 aréně by se dala krájet. Dvacet tisíc diváků v hledišti čekalo, až jejich hrdinové nastoupí na kurt a tenisové kšiltovky s iniciálami „RF“, podobně jako švýcarské vlajky, transparenty a především tradiční skandování „C'mon Roger!“ nevyvolávaly nejmenší pochybnosti o tom, komu bude publikum v největší sportovní hale na britských ostrovech stranit. Když se ale v aréně konečně rozzářily reflektory a na dvorci stál Roger Federer s mikrofonem místo tenisové rakety, nadšení přešlo v nervozitu. Na sociálních sítích se totiž o chvíli před tím objevilo sdělení, které vyděsilo více než 20 milionů odběratelů Federerova profilu na Facebooku a Twitteru, sdělení, jež divákům v hale přicházel se smutkem v očích přetlumočit tenista osobně: „Omlouvám se, ale dnes večer nebudu schopen nastoupit do finále proti Novakovi. V závěru semifinále se Stanem Wawrinkou jsem si zranil záda. Jsem velice zklamaný a doufám, že se budu brzy cítit lépe. Bylo velice obtížné rozhodnutí vzdát finálový zápas Turnaje mistrů, obzvláště proto, že hrát tady v Londýně jsem vždy považoval za vrchol své kariéry. Bohužel, bolest zad mi to letos nedovolí. Omlouvám se všem fanouškům“ (Federer 2014).

Panika, jež zasáhla tenisový svět, neměla v dějinách „bílého sportu“ obdoby. Tváře desítek diváků v O2 aréně dokonce zaplavily slzy a další stovky tisíc fanoušků od Spojených států až po Čínu hlasitě vyjadřovaly své obavy na sociálních sítích: Je kariéra Rogera Federera u konce? Má šampion opravdu vážné problémy se zády, nebo chce jen šetřit síly

²⁰³ Rafael Nadal (narozen 3. červen 1986), držitel 14 grandslamových titulů a největší soupeř Rogera Federera, který Švýcara v roce 2008 svrhl z tenisového trůnu. Jako jediný hráč na okruhu drží v zápasech s Federerem pozitivní bilanci vyhraných zápasů už od jejich prvního střetnutí v Miami v roce 2004.

²⁰⁴ Jeden ze čtyř nejvýznamnějších turnajů (*Australian Open, French Open, Wimbledon, US Open*).

²⁰⁵ Období od roku 1968 až do současnosti, kdy se hlavních tenisových turnajů mohou zúčastnit profesionálové.

na finále Davisova poháru? A co když slavnou „salátovou mísu“, jedinou trofej, která mu ve sbírce schází, konečně získá? Pověsí raketu na hřebík? (*The Guardian* 2014). Klidní nezůstali ani tenisoví publicisté. Ačkoliv Federera ještě před půl rokem sami odepisovali a kritizovali po každé překvapivé porážce, dobře věděli, jak moc se rodák z Basileje zasloužil o rozvoj a popularitu „hry gentlemanů“ a že i bez ohledu na postavení v žebříčku zůstane nejoblíbenějším tenistou světa; skutečnost, že by o hvězdu Federerova formátu mohli přijít, je proto děsila snad ještě více než obyčejné diváky. Nebylo proto divu, že kromě naříkání fanoušků sociální sítě záhy zaplavily také články a animace předpovídající tenisovou apokalypsu: „Roger Federer vzdal jediný zápas a umlčel O2 arénu. Co se stane, až skutečně ukončí kariéru?“ (Twitter 2014).

Na zodpovězení pro fanoušky děsivé otázky, jak bude vypadat „bílý sport“ bez Rogera Federera, si nejspíš ještě pár let počkáme, už dnes ale s jistotou můžeme tvrdit, že přinejmenším jeho současnou podobu do značné míry definoval. Federer, přezdíváný Mr. Tenis, totiž vyvedl „sport gentlemanů“ v minulých dekádách ze slepé uličky, a to jak svým uměním na kurtu, tak vystupováním mimo něj, díky čemuž se stal uznávaným sportovním vyslancem. Jako první Evropan navíc dobyl americký trh a vybudoval si renomé globální celebrity, není proto divu, že se jej mladší soupeři snaží napodobit a následovat (Malinowski 2013, 108). O tom, jak moc Federer pro sport a fanoušky znamená, svědčí i bez nadsázky hysterická reakce publika v O2 aréně i milionů dalších na sociálních sítích, o níž si i Federerovi nejslavnější rivalové mohou nechat zdát. Následující stránky proto nabídnou vysvětlení, proč a jak se ze švýcarského bouřliváka stala živoucí tenisové legenda, která změnila moderní tenis i sport obecně.

Učňovská léta a cesta na vrchol

Mimořádný sportovní talent Federer projevoval už od dětství, přičemž tenisovou raketu vzal do ruky poprvé ve třech letech, když ho matka Linnet s otcem Robertem vzali o víkend do tenisového klubu basilejské chemičky Ciba. Hned prvním máchnutím raketou poslal míč na druhou stranu dvorce a o rok později už dokázal svému otci vrátit třicet míčů v řadě. Tenisové finesy rodičů i trenérů se mimořádně soutěživý Roger naučil bleskově imitovat a každou porážku na dvorci i mimo něj nesl – jak vzpomíná jeho matka – velmi těžce: „Prohry pro něj znamenaly úplnou katastrofu, dokonce i při stolních hrách“ (Stauffer 2009, 24; Stauffer 2010, 18). Od malička byl navíc Roger hyperaktivní, vyzkoušel proto několik sportů včetně fotbalu, tenis ale nakonec jasně zvítězil. Raketu a míče s sebou nosil takřka na každém kroku a rodiče přiváděl k šílenství trénováním o zeď své ložnice či o dveře garáže.

Možná i proto dokázal úder, na které ostatní potřebovali týdny, zvládat na druhý pokus a už jako dítě mohl udivovat svého prvního trenéra v klubu TC Old Boys, československého rodáka Adolfa Kacovského, svým snem stát se nejlepším hráčem světa (Stauffer 2009, 27).

V plném rozletu mladému Švýcarovi ale navzdory nesmírnému talentu od počátku kariéry bránila psychika. Když se mu zrovna nedařilo, házel raketou po dvorci a neustále sám sobě nadával. Ačkoliv všechny údery brzy ovládal s naprostou precizností, zejména elegantní jednoruční bekhend s horní rotací či obíhaný forhend se ve Federerově podání jevily jako vystřižené z tenisové příručky a po kurtu se pohyboval s elegancí tanečnicka, stačila jediná nepřesnost, aby mladého bouřliváka ovládly emoce. Vědom si svého talentu, nebyl v touze po dokonalosti schopen akceptovat jediný nepovedený úder a od juniorských let se řídil vlastním mottem: „Člověk by měl umět hrát naprosto perfektně“ (Baggette 2010, 41).

Touha po dokonalosti jde ale ruku v ruce s tvrdou prací a ta Rogeru Federerovi v mládí příliš nevoněla. Sám přiznával, že ho tréninky často nudily a díky svému talentu, který mu na soupeře v mládežnických kategoriích stačil, jen obtížně hledal motivaci pro tvrdý dril, což potvrdil i jeho tréninkový partner a kamarád Marco Chiudanelli: „V tréninku prohrál Roger téměř s každým. Byl jediný, nad kým jsem vyhrál taky já. Ale rozdíl mezi námi byl obrovský. Když šlo do tuhého, automaticky přeřadil na vyšší rychlost a byl k nepoznání. Proto jsem jej obdivoval. V tréninku jsem mu uměl dát nakládačku, ale když jsme se za pár dní potkali na turnaji, vrátil mi ji. Už tehdy se jevil jako dokonalý soutěživý typ“ (Stauffer 2009, 27).

Když švýcarský novinář René Stauffer poprvé viděl patnáctiletého Federera na juniorském turnaji, nevěřil, že by bouřlivákovi na kurtu s nedostatkem disciplíny kdy věnoval byt' jen jediný článek a už vůbec by ho nenapadlo, že pozoruje budoucí světovou jedničku. O dva roky později, kdy Federera už jako novopečeného šampiona wimbledonské juniorky za rok 1998 zpovídal přímo v „chrámu bílého ticha“, se ale začínalo spekulovat o tom, zda mladík, který si ještě téhož roku odbyl premiéru na profesionálním okruhu ATP a v následující sezoně se ze třístého místa světového žebříčku vyhoupl na 64. pozici, dokáže zužitkovat svůj nezpochybnitelný potenciál (Malinowski 2013, 4).

Raketový vzestup švýcarského elegána, jenž diváky udivoval pestrou a technickou hrou, se ale na jaře 2000 zastavil. Federer se sice mohl těšit z dovršení kariérního maxima – stal se 29. nejlepším tenistou světa, na rozdíl od jeho idolů z dětství – Borise Beckera, Stefana Edberga a Bjorna Borga – mu ve dvaceti letech ale stále chyběl turnajový vavřík. V konkurenci nejlepších hráčů světa se totiž naplno projevil Federerovy nedostatky, zejména deficit ve fyzické kondici a psychická nevyrovnanost. Do svého týmu proto najal bývalého hráče a ledově

klidného trenéra švédského původu Petera Lundgrena a italského kondičního poradce Pierra Paganiniho, aby mu v honbě za dokonalostí pomohli prolomit tristní bilanci 21 porážek v prvním kole z 38 turnajů.

Peter Lundgren začal se svým dvacetiletým svěřencem, který přes posměšky novinářů neustále prohlašoval, že má na to vyhrát velký turnaj, okamžitě pracovat na odstranění slabých stránek jeho hry: „Roger se musí dopracovat do stavu, aby vítězil nenáviditelným způsobem. Je to umělec, a když jeho údery přestanou fungovat, je popudlivý a ztrácí koncentraci. S míčem umí všechno, ale někdy se prostě musí naučit hrát jednodušeji [...] původně nesnášel hrát voleje, hrál je, jako by na něj u sítí a občerstvovacích boxů číhali žraloci“ (Stauffer 2009, 56). Ještě větší výzva stála před italským kondičním specialistou Paganinim, jenž za příčinu Federerových proher považoval jeho fyzickou nepřipravenost, kterou od počátků své kariéry maskoval talentem: „Je ochotný na sobě pracovat, ale musí ho to bavit, potřebuje více tréninkových variací. Pokud ho trénink posune dál v žebříčku, je ochoten tvrdě dřít. Když bude fyzicky dobře připraven, pomůže to i jeho psychice na kurtu“ (Stauffer 2010, 62).

Výsledek na sebe nenechal dlouho čekat. V lednu 2001 vyhrál Roger Federer v Miláně svůj první titul, do tenisových kronik a povědomí veřejnosti se s definitivní platností ale zapsal až v červnu ve Wimbledonu, když při svém prvním vystoupení na centrálním dvorci vyřadil v osmifinále sedminásobného šampiona Peta Samprase,²⁰⁶ útočícího na pátý titul v řadě. Federer odehrál jednoznačně nejlepší zápas své kariéry a kromě Samprasova podání prolomil v „chrámu bílého ticha“ po pěti letech jako první hráč také jeho vůli: „Poznamenejte si ve svém deníku 2. červenec 2001. Byl to den, kdy se ve Wimbledonu všechno změnilo“ (*The Times*, 3. 7. 2001). „Samprasův kat“ tak sice ukončil jeho čtyřletou nadvládu ve slavném All England Clubu, zranění ve čtvrtfinálovém klání s domácím Timem Henmanem mu ale znemožnilo poprat se o uvolněný trůn a zpomalilo rovněž jeho postup žebříčkem.

Herní pohoda se Rogeru Federerovi vrátila až v následující sezóně 2002, kdy se díky titulům z Hamburku, Vídně a Paříže poprvé kvalifikoval na závěrečný podnik sezony – Turnaj mistrů v Šanghaji. Do ročníku 2003 proto basilejský rodák v očích veřejnosti poprvé v kariéře vstupoval jako jeden z favoritů na zisk grandslamového titulu. Když ale na Australian Open vypadl už v osmifinále a na French Open dokonce v prvním kole, snesla se na něj obrovská vlna kritiky: „Federer má všechny údery, ale žádnou grandslamovou trofej“ (*The Palm Beach Post*, 23. 3. 2003). A deník *L'Equipe* si ještě přisadil karikaturou s komentářem: „Ztroskotání

²⁰⁶ Pete Sampras (*1971) je bývalý profesionální hráč, držitel patnácti grandslamových titulů, jenž byl do nástupu Rogera Federera považován za nejlepšího hráče světa.

lodě v klidných vodách“ (Stauffer 2009, 89). Přitom před dvaadvacátými narozeninami patřil Roger Federer k největším atrakcím světového tenisu. Zlepšil se po všech stránkách a jako hráč ukazoval, že je předurčený k něčemu velkému. Na grandslamových turnajích, kde se rozhoduje, zda je hráč šampionem, či není, ale nedokázal své schopnosti prodat, a ačkoliv i jeho kritikové věřili, že má všechny předpoklady na získání titulu, herní preciznost mu k úspěchu nestačila. Při své cestě k vysněné dokonalosti na sebe totiž už od prvních kol vlastními vysokými nároky a očekáváním nechtával dopadnout tlak, který mu znemožnil se v důležitých zápasech koncentrovat, proto se s turnaji velké čtyřky často loučil hned v úvodu. „Celý svět mi neustále připomíná, že musím vyhrát grandslamový turnaj a stát se světovým hráčem číslo jedna. Není to fér, protože to není vůbec snadné,“ obhajoval se Federer těsně před největší prohrou své kariéry v prvním kole French Open 2003 (Stauffer 2010, 78).

Porážka z Paříže, jakkoliv byla krutá, s největší pravděpodobností představovala poslední bolestnou zkušenost, kterou Roger Federer potřeboval získat, aby se stal neohroženým, přesto skromným šampionem, který si podmaní tenisový svět (Stauffer 2009, 90). Když o měsíc později ve wimbledonském finále jeho kamennou, soustředěnou tvář po proměněném mečbolu zkropily slzy, diváci i novináři s nadšením vítali nového šampiona, který si měl i podle Johna McEnroea svou lidskostí a tenisovým uměním podmanit svět: „V následujících letech bude mít Roger obrovské množství podporovatelů [...] lidé vědí, že i jako šampion je především člověk. Tenisoví fanoušci už pomalu ztratili ze zřetele, jak skvělé je, když tenista bojuje srdcem“ (Malinowski 2013, 10). Sám novopečený hrdina na tradiční večeři šampionů potvrdil, že z něj spadl obrovský tlak a je připraven naplnit svůj sen o tenisové dokonalosti: „Vítězové a poražení se nacházejí blízko sebe a přece jsou tak strašně vzdáleni. Skutečné šampiony dělá prostě to, že na konci turnaje zvednou pohár nad hlavu. Vítězové zůstávají, poražení odcházejí. Teď už vím, jak se získává velká trofej a můžu to zopakovat“ (Stauffer 2009, 100).

Nejlepší tenista všech dob a globální celebrita

Svůj sen stát se světovou jedničkou si splnil o půl roku později triumfem na Australian Open, který před dvaceti tisíci fanoušky v aréně Roda Laveru a miliony dalších u televizních obrazovek oslavil jak jinak než se slzami v očích. Korunovace nového tenisového krále nemohla podle jednoho z Federerových vzorů - Borise Beckera - přijít v lepší dobu. „Sportem gentlemanů“ v dekadě po přelomu milénia totiž zmítala vážná krize. Tenis postrádal výjimečné osobnosti a za posledních pět sezon se na postu světové jedničky vystřídal hned devět různých hráčů.